

Διδάσκοντας πληροφοριακή παιδεία

Μιχάλης Νικητάκης
ΤΕΙ Κρήτης (nikit@lib.teiher.gr)

Δημοσιευμένο στο: Πρακτικά 16^{ου} Πανελληνίου Συνεδρίου Ακαδημαϊκών Βιβλιοθηκών, Πειραιάς: Βιβλιοθήκη Πανεπιστημίου Πειραιά, 2007, σσ. 532-544

Περίληψη

Κάθε ημέρα που περνά γίνεται όλο και περισσότερο δυσκολότερη η αναζήτηση του χρήσιμου και του ουσιαστικού μέσα στο πυκνό «ψηφιακό δάσος» των ανεπεξέργαστων και πολλές φορές άχρηστων και ανούσιων πληροφοριών. Οι πολύτιμοι μηχανισμοί πλοήγησης και αναζήτησης που μας προσφέρει η σύγχρονη τεχνολογία πολλές φορές αποδεικνύονται ανεπαρκείς και παρωχημένοι όταν έχουν να αντιμετωπίσουν τα δισεκατομμύρια σελίδων, εικόνων και ήχων που αποτελούν το πληροφοριακό περιεχόμενο του Internet. Η πληροφοριακή παιδεία προσφέρει ένα σύνολο δυνατοτήτων που πρέπει να έχουν οι χρήστες, ώστε να γνωρίζουν πώς να εντοπίζουν να αξιολογούν και να χρησιμοποιούν αποδοτικά τις πληροφορίες. Στη συγκεκριμένη εργασία γίνεται αναφορά σε εκπαιδευτικές τεχνικές όπως: μελέτη περίπτωσης, καταιγισμός ιδεών, αυτοκατευθυνόμενη μάθηση κτλ. που μπορούν να χρησιμοποιηθούν από τους βιβλιοθηκονόμους κατά την διδασκαλία των προγραμμάτων πληροφορικής παιδείας που παρέχονται από τις βιβλιοθήκες.

Abstract

Teaching information skills

Each day that goes by, becomes harder the search of something useful and meaningful in the thick “digital forest” of crude and frequently, useless and meaningless information. All the valuable mechanisms of searching and navigating that are provided by new technologies, can sometimes proved to be insufficient and preterite, especially when it comes to the handling of billions of webpages, of image and sound archives, that constitute the informational content of the Internet. Information Literacy provides a number of potentials that users should possess in order to know how to locate, evaluate and efficiently use information. This work refers to educational techniques such as case studies, brainstorming, self- guided- learning etc. that can be used from librarians during information literacy teaching sessions provided by libraries.

Εισαγωγή

Γίνονται οι απαραίτητες εννοιολογικές διευκρινήσεις όσον αφορά στις έννοιες της διδασκαλίας, το διδακτικό στόχο και τη μέθοδο διδασκαλίας, όπως αυτά χρησιμοποιούνται στο πλαίσιο της παρούσας εισήγησης. Παρουσιάζονται ο τρόπος σχεδιασμού ενός μαθήματος πληροφοριακής παιδείας, ο σκοπός και το περιεχόμενο του προγράμματος κατάρτισης. Γίνεται αναφορά στις εκπαιδευτικές τεχνικές που

μπορούν να εφαρμοστούν από τους εκπαιδευτές βιβλιοθηκονόμους και τέλος δίνονται συγκεκριμένα παραδείγματα.

Τι είναι διδασκαλία

Στην παγκόσμια βιβλιογραφία ο ορισμός της διδασκαλίας εμφανίζεται με ποικίλους τρόπους. Ας περιοριστούμε όμως στους πιο αντιπροσωπευτικούς και σύγχρονους θεωρητικούς της εκπαίδευσης. Σύμφωνα με τον R. Gagne(1970), διδασκαλία είναι «το σύνολο των ενεργειών που κάνει ο δάσκαλος για να προκαλέσει, να ενισχύσει και να προωθήσει την μάθηση». Κατά τον O. Oprahle(1967) είναι «μια εκφραστική προσαγόρευση από άνθρωπο προς άνθρωπο, με καθορισμένο χαρακτήρα, που έχει την έννοια της μετάδοσης συγκεκριμένης γνώσης και η οποία εξυπηρετεί συγκεκριμένο σκοπό». Τέλος, από τον B.D Smith(1960) ορίζεται ως «ένα σύνολο ενεργειών που αποσκοπούν στο να προκαλέσουν μάθηση». Συνοψίζοντας τα παραπάνω, με τον όρο «διδασκαλία» εννοούμε όλες τις προγραμματισμένες ενέργειες που γίνονται από τον δάσκαλο/εκπαιδευτή για την απόκτηση γνώσης και δεξιοτήτων από την πλευρά του μαθητή/εκπαιδευόμενου. (Κασσωτάκης Μιχ., Φλουρής Γ 2003)

Τι είναι διδακτικός στόχος και ποια η χρησιμότητά του

Πολλές φορές υπάρχει παρατηρείται μια σύγχυση μεταξύ των διδακτικών στόχων και των γενικών σκοπών.Ο σκοπός θεωρείται ότι προσδιορίζει τα γενικά πλαίσια στα οποία θα κινηθεί η διδακτική διαδικασία μέσα στα οποία θα πρέπει να ορισθούν οι συγκεκριμένοι πραγματοποιήσιμοι στόχοι Σύμφωνα με τον R.F Mager(1985), ο διδακτικός στόχος αφορά τη συμπεριφορά την οποία αναμένουμε να εμφανίσει το άτομο μετά το πέρας της διδασκαλίας και η οποία θα πρέπει να είναι παρατηρήσιμη και επαληθεύσιμη. Κατά τον ορισμό αυτόν, ο διδακτικός στόχος οφείλει να έχει τα εξής χαρακτηριστικά :

- να καθορίζει ποιος είναι αυτός ο οποίος θα εμφανίσει την επιδιωκόμενη συμπεριφορά
- να περιγράφει τη συμπεριφορά η οποία ορίζει πότε ο στόχος έχει επιτευχθεί
- να ορίζει ποιο θα είναι το αποτέλεσμα αυτής της συμπεριφοράς
- να ορίζει τις συνθήκες μέσα στις οποίες θα εμφανιστεί η επιδιωκόμενη συμπεριφορά
- να ορίζει τα κριτήρια βάσει των οποίων το αποτέλεσμα κρίνεται θετικό

Ο σαφής ορισμός του διδακτικού στόχου είναι απαραίτητος για την επιλογή της διδακτέας ύλης και τον προγραμματισμό των διδακτικών ενεργειών, καθώς και για την αξιολόγηση του βαθμού επιτυχίας της διδασκαλίας (R.F Mager1985)

Μέθοδος διδασκαλίας

Οι ειδικοί που ερευνούν θεωρίες γύρω από τη μάθηση και τη διδασκαλία χρησιμοποιούν τον όρο «μέθοδο διδασκαλίας» άλλοτε για να δηλώσουν τον τρόπο επεξεργασίας του διδακτικού υλικού και άλλοτε για να προσδιορίζουν συνολικά την δραστηριότητα που αναπτύσσεται στο πλαίσιο της διδακτικής πράξης.Ο όρος «μέθοδος διδασκαλίας» ορίζει ένα σύνολο από προγραμματισμένες ενέργειες οι οποίες οδηγούν στην επίτευξη των διδακτικών στόχων, πρόκειται για

επαναλαμβανόμενες διδακτικές διαδικασίες που μπορούν να εφαρμοστούν σε ποικίλα γνωστικά αντικείμενα και να χρησιμοποιηθούν από διαφορετικούς διδάσκοντες.

Πληροφοριακή παιδεία

Κάθε ημέρα που περνά, γίνεται όλο και δυσκολότερη η αναζήτηση της χρήσιμης και του ουσιαστικής πηγής ή πληροφορίας μέσα στο πυκνό ψηφιακό δάσος των ανεπεξέργαστων - και πολλές φορές άχρηστων και ανούσιων πληροφοριών. Οι πολύτιμοι μηχανισμοί πλοήγησης και αναζήτησης που μας προσφέρει η σύγχρονη τεχνολογία, συχνά αποδεικνύονται ανεπαρκείς και παρωχημένοι όταν έχουν να αντιμετωπίσουν τα δισεκατομμύρια σελίδων, εικόνων και ήχων που αποτελούν το πληροφοριακό περιεχόμενο του Διαδικτύου.(Owusu-Ansah, E. K. 2003).

Η ταχύτατη αύξηση του όγκου των διαθέσιμων πληροφοριών στο ψηφιακό περιβάλλον, έχει κάνει τους χρήστες ευάλωτους στην παραπληροφόρηση. Αναφέρεται συχνά, πως οι σημερινοί προπτυχιακοί φοιτητές αν και είναι ικανότεροι των παλαιότερων γενεών στην χρήση της τεχνολογίας, είναι λιγότερο προετοιμασμένοι και ικανοί να διενεργήσουν μια έρευνα. Η ικανότητα ενός φοιτητή να μην αναμασά μια ορισμένη διδακτέα ύλη, αλλά να έχει επάρκεια και αυτάρκεια στην αναζήτηση πληροφοριών, είναι η βάση του σύγχρονου παιδαγωγικού οράματος. Επομένως, τα εκπαιδευτικά προγράμματα πρέπει να διαμορφωθούν ανάλογα έτσι ώστε να εστιάζονται στην ανάπτυξη από τους φοιτητές των δεξιοτήτων εκείνων που θα χρησιμοποιούν για όλη τους τη ζωή. Η επίτευξη αυτών των στόχων μπορεί να πραγματοποιηθεί μέσω της ενσωμάτωσης προγραμμάτων πληροφοριακής παιδείας στα προγράμματα σπουδών.

Η πληροφοριακή παιδεία, ορίζεται ως «η κατανόηση και απόκτηση του συνόλου των δυνατοτήτων που επιτρέπουν σε ένα άτομο, να αναγνωρίζει πότε χρειάζεται κάποιες συγκεκριμένες πληροφορίες, καθώς επίσης και η ικανότητα να εντοπίζει, να αξιολογεί και να χρησιμοποιεί αποτελεσματικά τις απαιτούμενες πληροφορίες». Εμπεριέχει δηλαδή και την κατοχή βασικών δεξιοτήτων χρήσης των υπολογιστών, αλλά και τις δυνατότητες επικοινωνίας, αναζήτησης και ανάκτησης των απαιτούμενων πληροφοριών(ALA 2004)

Οι περισσότερες ακαδημαϊκές βιβλιοθήκες, όσον αφορά την εκπαίδευση των χρηστών στις πηγές που διαθέτουν, εφαρμόζουν προγράμματα τα οποία βασίζονται στα εξής:

- οργανωμένες επισκέψεις.
- ειδικά βοηθήματα, και
- εκπαιδευτικά σεμινάρια.

Σχεδιάζοντας ένα πρόγραμμα πληροφοριακής παιδείας

Τα βασικά βήματα για το σχεδιασμό ενός προγράμματος πληροφοριακής παιδείας που πρέπει να ληφθούν υπόψη είναι :

1. Εκπαιδευτικοί σκοποί προγράμματος πληροφοριακής παιδείας

Οι στόχοι ενός προγράμματος πληροφοριακής παιδείας θα μπορούσαν να διατυπωθούν ως εξής:

- **Γνώσεις:** να αναγνωρίσουν οι εκπαιδευόμενοι το ολοκληρωμένο μοντέλο λειτουργίας του συστήματος πληροφόρησης και να είναι σε θέση περιγράψουν την λειτουργική δομή και τα χαρακτηριστικά του.
- **Ικανότητες:** να γνωρίσουν οι εκπαιδευόμενοι όλα το κύκλωμα παραγωγής διακίνησης αναζήτησης και ανάκτηση της πληροφορίας.
- **Στάσεις:** να επισημανθούν στους εκπαιδευόμενους όλα εκείνα τα τεχνολογικά δεδομένα, η σύνθεση των οποίων σε ένα νέο λειτουργικό μοντέλο, θα μας δώσει το νέο περιβάλλον διαχείρισης της πληροφορίας.

2. Χαρακτηριστικά εκπαιδευομένων

Η εκπαίδευση πάνω στα πληροφοριακά συστήματα παρουσιάζει ορισμένες ιδιαιτερότητες που οφείλονται στην ευρεία διάδοση της πληροφορικής τα τελευταία χρόνια, αλλά και της πρόσφατης ένταξής της στην δευτεροβάθμια εκπαίδευση. Παρουσιάζεται συχνά το φαινόμενο ένα μέρος των εκπαιδευομένων να μην είναι εξοικειωμένο με την χρήση υπολογιστών, ενώ ένα άλλο να διαθέτει «τεχνολογική άνεση». Το ζήτημα αυτό οι εκπαιδευτές το χειρίζονται με τρόπο ώστε να μην απογοητεύσουν τους άπειρους μαθητές, αλλά ταυτόχρονα και να μην πλήξουν οι εξοικειωμένοι. Η τεχνική που συνήθως εφαρμόζεται σε αυτές τις περιπτώσεις είναι η δημιουργία δυάδων έμπειρου και άπειρου χρήστη.

Ένα άλλο προβλήματα που μπορεί να προκύψει, είναι η τεχνοφοβία. Η χρήση ηλεκτρονικών υπολογιστών πιθανά να δημιουργεί σε ένα μέρος των χρηστών, καταστάσεις άγχους και φόβου, οι χρήστες διατηρούν επιφυλάξεις για το πόσο είναι ικανοί να ανταποκριθούν στο νέο περιβάλλον. Τέλος μια παράμετρος που θα πρέπει να ληφθεί υπόψη είναι η πληροφοριακές ανάγκες που έχει ο κάθε χρήστης χωριστά, εννοώντας ότι άλλες είναι η απαιτήσεις ενός προπτυχιακού φοιτητή και διαφορετικές οι ανάγκες ενός μεταπτυχιακού φοιτητή ή ενός υποψήφιου διδάκτορα. Γι' αυτό, καλό θα ήταν να επιτυγχάνεται μία ομογενοποίηση των εκπαιδευομένων, όσον αφορά τα πληροφοριακά χαρακτηριστικά τους

3. Βασικοί στόχοι διδακτικού προγράμματος

Οι κατευθυντήριες γραμμές για τον προγραμματισμό την οργάνωση της διδασκαλίας θα πρέπει να καθορίζεται από συγκεκριμένο στόχους :

- πότε χρειάζονται πληροφορίες
- το είδος των πληροφοριών που χρειάζονται
- την υπάρχουσα βιβλιογραφία,
- την ικανότητα εντοπισμού
- την ικανότητα ανάκτησης
- την ικανότητας αξιολόγησης, και
- την ικανότητα εφαρμογής των ανακτόμενων πληροφοριών για την επίλυση συγκεκριμένων προβλημάτων.

4. Περιεχόμενο διδακτικού προγράμματος

Η επιλογή της διδακτέας ύλης θα πρέπει να είναι σαφής οργανωμένη και να συνδέεται με τους στόχους της ύλη που θα παραδοθεί αποτελεί το υπόβαθρο των συμπεριφορών που θέλουμε να αναπτυχθούν.

- γνωριμία με την οργάνωση και την λειτουργία της βιβλιοθήκης

- διεργασία πριν την αναζήτηση, ανάλυση θέματος, διευκρίνιση βασικών εννοιών και διατύπωση υποθέσεων έρευνας
- ανάκτηση πληροφοριών, εκμάθηση ηλεκτρονικού καταλόγου, ηλεκτρονικών περιοδικών, βάσεων δεδομένων, ηλεκτρονικών περιοδικών
- επιλογή, αξιολόγηση και ταξινόμηση των πληροφοριών
- σύνθεση εργασίας
- θέματα πνευματικής ιδιοκτησίας

5. Τόπος και χώρος διδασκαλίας

Αν στο χώρο της βιβλιοθήκης υπάρχει χώρος ειδικά διαμορφωμένος με ηλεκτρονικούς υπολογιστές και εποπτικά μέσα διδασκαλίας για να φιλοξενήσει την σειρά των μαθημάτων, θα αποτελούσε τον ιδανικότερο συνδυασμό αφού θα λειτουργούσε επικουρικά στο να συνηθίσουν και να αποκτήσουν άνεση με τον χώρο της βιβλιοθήκης οι εκπαιδευόμενοι. Σε αντίθετη περίπτωση απαιτείται μια αίθουσα με ηλεκτρονικούς υπολογιστές και τα απαραίτητα βοηθητικά μέσα (προβολικό, κτλ).

6. Χρονική διάρκεια και ωράριο διδασκαλίας μαθημάτων

Η δημιουργία ειδικών βοηθημάτων και η ενσωμάτωση της εκπαίδευσης χρηστών σε προγράμματα πληροφοριακής παιδείας, πάντα αποτελούσε μια από τις δραστηριότητες της βιβλιοθήκης. Τα σεμινάρια αυτά, παρουσιάζουν τη μεγαλύτερη δυσκολία εφαρμογής, αφού ακόμη και όταν η συμμετοχή είναι εθελοντική, παρουσιάζεται το φαινόμενο να τα αποφεύγουν οι φοιτητές. Γίνεται εμφανές, πως η συνεργασία και των διδασκόντων και της βιβλιοθήκης, είναι απαραίτητη προϋπόθεση, για την επίτευξη του στόχου αυτού. Η προτιμότερη λύση, θα ήταν η ένταξη των προγραμμάτων πληροφοριακής παιδείας στα προγράμματα σπουδών, ώστε οι σπουδαστές να αποκτήσουν από νωρίς τα εφόδια που θα χρειαστούν στις μετέπειτα σπουδές τους. (Black, C 2001) Παρακάτω αναφέρεται ενδεικτικά ένα τέτοιο περίγραμμα μαθήματος πληροφοριακής παιδείας

	Θέματα	Διδακτικές Ώρες (κατά προσέγγιση)
1	Γνωριμία με την βιβλιοθήκη – Οργάνωση πληροφοριών	1
2	Ανάλυση θέματος - Διατύπωση υποθέσεων έρευνας	1
3	Εκμάθηση ηλεκτρονικού καταλόγου – Ηλεκτρονικά περιοδικά	2
4	Βάσεις δεδομένων - Ηλεκτρονικά βιβλία	2
5	Επιλογή, αξιολόγηση, ταξινόμηση πληροφοριών	2
6	Σύνθεση εργασίας - Θέματα πνευματικής ιδιοκτησίας	1
7	Αξιολόγηση εκπαιδευόμενων	2

Εκπαιδευτικές τεχνικές

1. Εισήγηση

Η πιο δημοφιλής τεχνική που επιλέγουν στο σύνολο τους οι εκπαιδευτές. Καθιστά δυνατή την μετάδοση γνώσεων σε σχετικά σύντομο διάστημα και ειδικότερα όταν το προς ανάπτυξη θέμα αφορά την παρουσίαση οδηγιών, την ανάπτυξη μιας μεθόδου, την ανάλυση εννοιών ή την παρουσίαση συμπερασμάτων μιας ενέργειας.

Η προετοιμασία και η πραγματοποίησή της είναι σχετικά ευκολότερη από της άλλες εκπαιδευτικές τεχνικές, αφού η έλλειψη παιδαγωγικής κατάρτισης από πολλούς βιβλιοθηκομόνους καθίσα δύσκολη την εφαρμογή εναλλακτικών τεχνικών. Στη βιβλιογραφία αναφέρεται ως προδιαγραφές μιας σωστής εισήγησης, τα εξής: α) δεν θα πρέπει να είναι μεγάλης διάρκειας, δεν πρέπει να υπερβαίνει τα 20 λεπτά, και β) ο εκπαιδευτής θα πρέπει να έχει διαρθρώσει την ενότητα που θα παρουσιάσει σε τρία μέρη (εισαγωγή, κυρίως μέρος, επίλογος).

Στην εισαγωγή θα πρέπει να δοθούν οι στόχοι και τα κύρια σημεία του θέματος που θα αναπτυχθούν κατά το κυρίως μέρος της εισήγησης. Ο εκπαιδευτής τα στο κυρίως μέρος θα πρέπει να φροντίζει να διατηρεί συνεχώς το ενδιαφέρον των εκπαιδευομένων, κάνοντας αναφορά σε πρακτικές εφαρμογές ανάλυσης βασικών εννοιών με πειστική τεκμηρίωση των επιχειρημάτων του. Η εκπαιδευτική τεχνική τελειώνει με τον επίλογο, όπου ο εκπαιδευτής προβαίνει στην υπενθύμιση των στόχων, διατυπώνει τα συμπεράσματα και διασύνδεει αυτά που αναφέρθηκαν με την ενότητα που έπεται.

Παράδειγμα :Πώς να αξιολογούμε τις πληροφορίες του διαδικτύου

- *Εισαγωγή* Ο εκπαιδευτής αναφέρεται στην πληθώρα των πληροφοριών που υπάρχουν στο διαδίκτυο και τα χαρακτηριστικά τους Πχ. Δεν είναι αρκετά δομημένη έχει απλοϊκή διεπαφή (μηχανές αναζήτησης) είναι δύσκολο να ανακτηθεί πλήρως, είναι παροδική ,συχνά είναι παραπλανητική και ορίζει τα ερωτήματα που θα αναλυθούν
- *Κυρίως μέρος* Παρουσιάζονται τα κριτήρια που θα πρέπει να έχει υπόψη του ο χρήστης της πληροφορίας α)ακρίβεια β)μνημία ευθύνης γ)αντικειμενικότητα δ)επικαιρότητα ε)περιεχόμενο. Για να αποκτήσουν άνεση οι εκπαιδευόμενοι όλα αυτά τα κριτήρια καλό είναι να δοθούν με παραδείγματα και ασκήσεις.
- *Στο επίλογο* προσφέρει τις απαντήσεις των στόχων που τέθηκαν στην εισαγωγή και αναπτύχθηκαν στο κυρίως μέρος

2. Ερωτήσεις απαντήσεις

Μια τεχνική η οποία μπορεί να συνδυαστεί με την εισήγηση ώστε να αποφευχθεί ο μονόλογος του εκπαιδευτή είναι αυτή των ερωτοαπαντήσεων. Με τον τρόπο αυτό οι εκπαιδευόμενοι υποκινούνται να πουν την γνώμη τους και να σκεφτούν αυτοδύναμα, ενώ ταυτόχρονα οικοδομείται και ομαδικό πνεύμα. Οι ερωτήσεις θα πρέπει να διερευνούν τις υπάρχοντες γνώσεις, την επεξεργασία λύσεων ή λήψης αποφάσεων, την εμπέδωση και τον έλεγχο των γνώσεων.

3. Καταιγισμός ιδεών

Για την εφαρμογή αυτής της τεχνικής ο εκπαιδευτή ζητάει από τους εκπαιδευόμενους την γνώμη τους πάνω σε μια ερώτηση που τίθεται ή σε μια έννοια ή κάποιο ζήτημα. Με τον τρόπο αυτό γίνεται πολυέπιπεδη εξέταση του ζητήματος ή μιας κεντρικής έννοιας. Ο εκπαιδευτής σημειώνει τις ιδέες στον πίνακα, ενώ στην συνέχεια τις ταξινομεί, τις αναλύει και τις συνθέτει. Με τον καταιγισμό ιδεών απελευθερώνεται η σκέψη των εκπαιδευομένων, η διάθεση γίνεται πιο χαλαρή, γίνεται πολυέπιπεδη εξέταση του ζητήματος ή της έννοιας και αξιοποιείται η δημιουργικότητα και η εμπειρία της ομάδας. Τέλος, αναπτύσσεται η κριτική σκέψη ενώ η εξέταση του θέματος από όλες τις οπτικές γωνίες βοηθάει στο μετασχηματισμό στερεότυπων πεποιθήσεων

Παράδειγμα: Ένα βιβλιοθηκονόμος θέλοντας να αναπτύξει την βασική έννοια της βιβλιοθήκης, παρακινεί τους εκπαιδευόμενους να επεξεργαστούν την έννοια αυτή ζητώντας τους να αναφέρουν λέξεις ή έννοιες που παρουσιάζονται συνειρμικά στο μυαλό τους. Το πιο πιθανό είναι οι εκπαιδευόμενοι να αναφέρουν λέξεις όπως «βιβλία», «περιοδικά», «πληροφορίες», κτλ. Όλες αυτές οι λέξεις γράφονται στο πίνακα και στην συνέχεια ομαδοποιούνται κατάλληλα και αναλύονται από τον βιβλιοθηκονόμο.

4. Επίδειξη

Ενδείκνυται ως λειτουργική τεχνική για τα μαθήματα πληροφορικής παιδείας, αφού οι εκπαιδευόμενοι μαθαίνουν παρατηρώντας πρώτα τον εκπαιδευτή να εκτελεί ή να παρουσιάζει μία πράξη ή ένα πληροφοριακό σύστημα. Στην συνέχεια με την καθοδήγηση και την εμπύχωση του, επαναλαμβάνουν την πράξη αυτή. Η τεχνική αυτή βοηθάει στο να αποκτήσουν οι εκπαιδευόμενοι πρακτικές γνώσεις και δεξιότητες. Για να έχει αποτέλεσμα η τεχνική της επίδειξης θα πρέπει να υπάρχει η αναγκαία υλικοτεχνική υποδομή, κατάλληλος χώρος και ο απαιτούμενος χρόνος, ώστε όλοι εκπαιδευόμενοι να έχουν την δυνατότητα να εξασκηθούν.

Παράδειγμα: επίδειξη παρουσίασης ηλεκτρονικού καταλόγου. Ο ρόλος του εκπαιδευτή στην περίπτωση αυτή είναι πολλαπλός. Αφενός περιγράφει τον τρόπο λειτουργίας του καταλόγου και αφετέρου αναθέτει στους εκπαιδευόμενους συγκεκριμένα προβλήματα προς επίλυση, τους επιβλέπει και τους διορθώνει όταν παρουσιάζονται δυσκολίες. π.χ. OPAC, αυτόματο δανεισμό-κράτηση-συλλογικούς καταλόγους]

5. Μελέτη περίπτωσης

Το βασικότερο πλεονέκτημα της τεχνική αυτής είναι η συγκεκριμένη και συνδυασμένη προσέγγιση του θέματος που εξετάσετε, αφού οι εκπαιδευόμενοι αντιμετωπίζουν καταστάσεις που θα τους παρουσιαστούν και θα συναντήσουν κατά τη διάρκεια χρήσης της βιβλιοθήκης, ενώ επιτυγχάνεται η εμπέδωση των θεωρητικών γνώσεων που έχουν αποκτηθεί. Για τον σχεδιασμό μιας «μελέτης περίπτωσης» ο εκπαιδευτής θα πρέπει να έχει υπόψη τα εξής:

- επιλέγει μια περίπτωση αντιπροσωπευτικότερη και πλησιέστερη στην πραγματικότητα και στο κοινό στο οποίο καλείται να την παρουσιάσει (π.χ. προπτυχιακοί φοιτητές φιλολογίας, ιατρικής, μαθηματικών, κτλ.)
- παρέχει διευκρινήσεις για τον σκοπό για τον οποίο μελετάται η συγκεκριμένη περίπτωση, τα αποτελέσματα τα οποία αναμένονται και τον τρόπο με τον οποίο θα επεξεργαστούν το ζήτημα οι εκπαιδευόμενοι
- χωρίζει τους εκπαιδευόμενους σε ομάδες και εκτελούν ασκήσεις
- οι εκπαιδευόμενοι στην συνέχεια παρουσιάζουν τις απαντήσεις των ασκήσεων εργασιών που έχουν δοθεί, και τέλος
- ο εκπαιδευτής προβαίνει στην σύνθεση των βασικών σημείων, σχολιάζει, διασαφηνίζει και διατυπώνει βασικά συμπεράσματα.

Παράδειγμα: σχέδιο μελέτης περίπτωσης - ηλεκτρονικές βάσεις δεδομένων.
Μπορεί να εφαρμοστεί με τα παρακάτω βήματα:

Βήμα 1. Επαφή με τους εκπαιδευόμενους πρώτη προσέγγιση θέματος. Σύντομη παρουσίαση του θέματος από τον εκπαιδευτή, αναφορά από την πλευρά των εκπαιδευόμενων τι γνωρίζει ο καθένας για τις βάσεις δεδομένων.

Βήμα 2. Προσέγγιση γενικών εκπαιδευτικών στόχων. Γίνεται αναφορά από την πλευρά του εκπαιδευτή για την αναγκαιότητα της χρήσης των βάσεων δεδομένων και πώς αυτές συνδέονται με την εκπαίδευση τους

Βήμα 3. Καθορισμός και ανάλυση εκπαιδευτικών στόχων. Στο βήμα αυτό γίνεται ανάλυση των εκπαιδευτικών στόχων που μπορεί να περιλαμβάνουν τα εξής θέματα:

- Τι είναι Δεδομένα - Πληροφορία
- Βασικά στοιχεία μιας βάσης δεδομένων
- Τα χαρακτηριστικά των δεδομένων
- Σχεδιασμός βάσης δεδομένων
- Είδη βάσεων δεδομένων
- Αναζήτηση πληροφοριών σε μια βάση δεδομένων

Βήμα 4. Κλείσιμο εφαρμογής. Ο εκπαιδευτής με την ομάδα συζητούν πιθανά ερωτήματα που προέκυψαν και προβαίνουν σε αναλύσεις και συμπεράσματα έπειτα από την πρακτική άσκηση που πραγματοποιήθηκε. Ο εκπαιδευτής μοιράζει ένα εγχειρίδιο με τα συμπεράσματα και την ύλη που έχει καλυφθεί και υποδεικνύει πρόσθετες πηγές πληροφόρησης.

Συμπεράσματα

Η μάθηση δεν σταματά στο πανεπιστήμιο, συνεχίζεται καθ' όλη τη διάρκεια της ζωής ενός ανθρώπου. Στο πλαίσιο ενός ακαδημαϊκού ιδρύματος, για να προετοιμαστούν οι φοιτητές για την κοινωνία της πληροφορίας, πρέπει να διδαχθούν πρώτα από όλα το «πώς να μαθαίνουν». Αυτή ίσως να είναι και η πολυτιμότερη ικανότητα που μπορούν να αποκτήσουν οι φοιτητές κατά τη διάρκεια των επίσημων σπουδών τους, η δυνατότητα δηλαδή να εντοπίζουν τις κατάλληλες πληροφορίες και να τις χρησιμοποιήσουν για να κατακτήσουν αυτό που ονομάζουμε «γνώση». (Senn Breivik, P.2005).

Η τεχνολογία μας δίνει τη φυσική πρόσβαση σε έναν πλούτο πληροφοριών. Εντούτοις, οι πληροφορίες που στεγάζονται στους κεντρικούς υπολογιστές σε όλη τη σφαίρα του Διαδικτύου και στις έντυπες πηγές είναι τόσο άφθονες, ώστε το μεγαλύτερο πρόβλημα δεν είναι πλέον η ποσότητα της πληροφορίας αλλά η αξιοπιστία της. Τι σημαίνει αυτό; Ότι οι πληροφοριακές διαδρομές στη νέα ψηφιακή επικράτεια όλο και περισσότερο θα στηρίζονται σε επιλογές που θα γίνονται από τα άτομα που γνωρίζουν να εξετάζουν, να αναρωτιούνται, να εντοπίζουν, να ταξινομούν, να σκέφτονται, να δημιουργούν, να συνοψίζουν τις πληροφορίες που επεξεργάζονται για να ολοκληρώσουν μια εργασία. Η πληροφοριακή παιδεία, θεωρείται το βασικό όχημα για την μεταμόρφωση που επέρχεται στα εκπαιδευτικά περιβάλλοντα, εξαιτίας των στρατηγικών της εξ αποστάσεως εκπαίδευσης, η οποία απαιτεί ουσιαστικές αλλαγές στις μεθόδους παροχής της (Joint, N.2005)..

Η πληροφορική παιδεία, προσφέρεται αποτελεσματικότερα, εντός του πλαισίου των δραστηριοτήτων του επισήμου εκπαιδευτικού προγράμματος. Τα μαθήματα αυτά μπορεί να είναι:

- Υπό την επίβλεψη ενός καθηγητή ή να προσφέρονται ως μέρος του μαθήματός του (ο καθηγητής παρέχει και την αντίστοιχη αξιολόγηση)
- Να είναι υποχρεωτικά ή προαιρετικά, ανάλογα με την απόφαση του οικείου Τμήματος, και τέλος
- Να γίνονται από βιβλιοθηκονόμους ή από εξουσιοδοτημένους επιστημονικούς συνεργάτες των υπευθύνων καθηγητών.(Sitas,A 2006)

Βιβλιογραφία

- 1)ALA, ACLR (2004). The Information Literacy Competency Standards for Higher Education [available at: <http://www.ala.org/ala/acrl/acrlstandards/standards.pdf>].
- 2)Black, C., Crest, S. and Volland, M. (2001). Building a successful information literacy infrastructure on the foundation of librarian–faculty collaboration, *Research Strategies*, 18 (3), 215-225.
- 3)Brown,S(2001) 500 πρακτικές συμβουλές για τους εκπαιδευτικούς Αθήνα Μεταίχμιο
- 4)Gagne,R.M (1970) The conditions of learning .New York: Holt,Riheart and Winston
- 5)Joint, N. (2005).Traditional bibliographic instruction and today’s information users, *Library Review*, 54 (7), 397-402.
- 6)Mager, R. F (1985) Διδακτικοί στόχοι και διδασκαλία Θεσσαλονίκη : Κυριακίδη
- 7)Opahle, O (1967) Διδασκαλία Μεγάλη παιδαγωγική εγκυκλοπαίδεια τόμος2 Αθήνα : Ελληνικά Γράμματα
- 8)Smith, B.M (1960) A concept of teaching teachers college record 61 230p
- 9)Owusu-Ansah, E. K. (2003). Information literacy and the academic library: a critical look at a concept and the controversies surrounding it, *The Journal of Academic Librarianship*, 29 (4), 219-230.
- 10)Senn Breivik, P. (2005)21st century learning and information literacy, *Change*, 37 (2), 21-27.
- 11)Sitas, A. (2006).Information literacy in the context of academic curricula and the Virtual Learning Environments, *Open Education*, 3, 54-74.
- 12)Δερβίσης, Στέλιος(1987) Μεθοδολογία της διδακτικής και ειδική μεθοδολογία τα διδασκαλίας –μάθησης : με σύγχρονα διδακτικά μοντέλα και δείγματα εφαρμογών.Θεσσαλονίκη :[χ.ε}

- 13)Κασσωτάκης Μιχ., Φλουρής (2003)Γεώργιος Μάθηση και διδασκαλία : θεωρία πράξη αξιολόγηση της διδασκαλίας Αθήνα
- 14)Κόλλιας Ανδρέας (1999) Οι υπολογιστές στη διδασκαλία και τη μάθηση Αθήνα Έλλην
- 15)Μάνος Κ (1977) Μέθοδοι διδασκαλίας Αθήνα: Λαλιώτης
- 16)Φλουρής Γεώργιος (1992) Η αρχιτεκτονική της διδασκαλίας και η διαδικασία της μάθησης Αθήνα Γρηγόρης